కథానిక:

నమశ్శివాయ

శ్రీ వేలూరి శివరామశాస్త్రి

అర్చకత్వ మారంభించిన మొదటి దినములలో నమశ్శివాయ గుడిలోనికి వెళ్లి ఎపుడు బయటికి వచ్చునో ఎవరికిని దెలిసెడిది కాదు. సంధ్యాకాలమున దేవదర్శనమునకు వచ్చిన భక్తులు లింగము ముందు నందివలె మేలుకనియే నిదుర పోవుచున్న తనను లేపకముందే అతడు లేచి సాయంకాలపూజ ఆరంభించుచుండెడివాడు. కోడలు వచ్చువరకు అతని భార్య పార్వతి పూలమొక్కలు పెంచి శివునకు పువ్వులావికగా నుండెడిది.

మల్లేశ్వరు డీ నమశ్శివాయను ఎంతో కాల మీ ధ్యానయోగమున నిలిపియుంచలేదు. కొబ్బరికాయలలో, అరటిపండ్లలో, పసపు గుంకుమలలో, పప్పుబెల్లములలో ప్రమొక్కుబడులు రప్పించి అడ్డగించుచుండెడివాడు. నమశ్శివాయ హస్త మమృతహస్త మని బవాళా మోగెను. రోగు లందరు నతని చేతి మాత్రల కాసించుచుండెడివారు. అతడు పురాణము చెప్పుచుండగా కోకిల లాలకించుచుండెడివి. అతని గురుత్వమున గ్రామములో పలువు రుభయభాషలకును అండె వేసిరి.

నమశ్శివాయ తనకు పురుడుపున్నెములు వచ్చినపుడు అర్చన కడ్డురాకుండ అల్లుని గొని వచ్చి యిల్లరిక ముంచుకొని అతనికి భాగము పంచిపెట్టెను.

నమశ్శివాయ కిపుడు కొడుకు చేతి కంది వచ్చెను. అతని పేరు మల్లయ్య. అతడును చదువరి. పయిగా మంచి సేద్యగాడు. అతని బావమరది లింగయ్యయు వ్యవసాయమున గట్టివాడు.

ఈ రీతిగా నమశ్శివాయకు సంసారపు జంజాటము ముక్కాలు మువ్వీసము తగ్గిపోయెను. అతని కిపుడు దాదా పరువదేండ్లు. ఇట్టి మేలు తనకు కలిగినందులకు నమశ్శివాయ మిగుల సంతసించి మల్లేశ్వరున కొక మొక్కు మొక్కి తన యింటిలో ప్రవేశించినటులు గుడిలో ప్రవేశించెను. అల్లుగొడుకులలో నెవరో యొక రిపుడు మొక్కుబడులు మొదలగువానిని గొని దేవరకు నివేదించుచు నమశ్శివాయకు మేలుకొలుపులు లేకుండ జూచుచుండెడివారు.

'మనసే దేవళ మయినవానికి గుడి యయినను బడి యయిన నొకటే.' యని యతని కిపుడు తోచెను. ఆత్మలింగము తెలియని మొడల లింగము రుబ్బు పత్రమే యను నొక ఎరుక అతనికి కలిగెను.

నమశ్శివాయ నిత్యమును గ్రామ ప్రదక్షిణము చేయుచు ఊరి నడుమ నున్న రావిచెట్టు చుట్టు గూడ తిరుగును. ఆ ప్రదక్షిణములో కుక్కయేని గాడిదయేని గానబడినచో—

"మంచివాడెవండు మల్లయ్యకంటెను
కుక్కయందు రేవుగుజ్జమందు
దివ్వటనిల్చి మాకు దేహాభిమానంబు
మాపువాడయా నమశ్శివాయ"

అని వానిచుట్టును ప్రదక్షిణము చేసి వచ్చుచుండును.

కొందరు నమశ్శివాయకు వెఱ్ఱి యెత్తినదని అనుకొనిరి. మరికొందరతని వాక్యములను మహావాక్యములనుగా తలపోసిరి. అట్టి సమయమున అత డింటిబరువంతయు కొడుకుబుజముల మీది కెత్తి శ్రీశైలము మొదలగు క్షేత్రములకు పోయెను.

నమశ్శివాయ పొల మించుమించు చిరువదెకరములు. ఆ పొల మంతయు పోటు మెరక. నమశ్శివాయ తన భుజబలము వలన దాన సాబాలు మాత్రమే మాగాణి చేయ గలిగెను. మిగులు సాబాలిపు డతని కొడుకును, అల్లుడును ఆయకట్టులో చేర్పించి సొంత కమతము చేయ దొడగిరి.

వారి పాటు చక్కగా అక్కరకు వచ్చెను. పొల మంతయు జదగమై వచ్చిన కొలది పంటంతయు క్రమముగా పెరుగుచు వచ్చెను. నమశ్శివాయ కొడుకున కొక కొడుకును, కూతున కొక కూతును గలిగిరి. ఇటులు సంసారమును, తమ కృషియును ఫలించినందులకు బావమరదు లిరువురకును శివునిమీద భక్తి మెక్కుడగుచు వచ్చెను.

ఇటులు తన సంసారవృక్షము చిలవలు పలవలు వేసి పూచి కాచి పండుచుండగా నమశ్శివాయకు అది యంతయు జూచికొని ఆనందించు భాగ్యము లేకపోయెగా యని పార్వతి వగచుచువచ్చెను.

౨

ఎండోమెంట్సు బోర్డువారి ఇన్స్పెక్టరు ఈలపల్లిలో దిగెను. బస్సు బుస్సుమనుచు వెళ్లిపోయిన తరువాత అతడు తన చుట్టు తా నొక ప్రదక్షిణము చేసి ఊరంతయు కలయగాంచెను. పది పండ్రెండు డాబాలును, నలుబది యేబది పెంకుటిండ్లును, ఇన్నూరు మున్నూరు పూరిండ్లును, వాని నడుమ దేవాలయమును అతనికిగానబడెను.

అర్చకుడును, అతని వెనువెనుక కరణము మునసబులును వచ్చి ఆతిథ్య మిచ్చి అతనిని రచ్చసావడిలోనికి దీసికొనిపోయి అచట విడియించిరి. అతడు ప్రయాణపు బడలికను సడలించుకొనుటకు బలె అర్చకునకు సెల వొసగి మంచముమీద మేను వాల్చెను.

అంతట కరణము మునసబులుగూడ— 'మాకుగూడ సెలవు దయచేయింపు' డని వేడుకొనిరి.

'ఉండు డుండుడు. మీతో మాటలాడుటకే అర్చకుని బంపివైచితిని.'

'చిత్తము చిత్తము.'

'మీ యూరిలో దేవాలయ మే స్థితిలో నున్నది?'

'మంచి స్థితిలోనే యున్నది.'

'పూజారి?'

'చెడ్డవాడు కాడు.'

'మీ దేవాలయమునకు ట్రస్టీ నేర్పాటు చేయుటకు వచ్చితిని' అని ఇన్‌స్పెక్టరు చెప్పుచుండగా నచటికి ఇరువురు వచ్చి కూరుచుండిరి.

'వీ రెవరు?'

'ఈ ఆలయము కట్టించిన ఈలపల్లి వారి వంశములోనివారు. వీరు చలమయ్య గారు. వారు మల్లికార్జునుడుగారు' అని కరణము చూపిచెప్పెను.

'మంచిది. మీ దేవళమునకు ట్రస్టీ నేర్పాటు చేయవచ్చితిని.'

'అంతయు తిన్నగా నున్నపుడు ట్రస్టీ లెందులకండీ?' యని చలమయ్య అనెను.

'నేడు తిన్నగా ఉండవచ్చును. రేపు ఉండకపోవచ్చును.'

'ట్రస్టీ తిన్నగా నుండకపోయినచో?' అని మల్లికార్జును డనెను.

'బోర్డువారే యున్నారు.'

'ఇది మాటసొంపే కాని పని కుంపు. ఎక్కడి ఈలపల్లి? ఎక్కడి చెన్నపట్నము? కానుగొడ్డుకు రూకబండె.' అని చలమయ్య అనెను.

'ధర్మకర్తలే యిటు లనినచో నెటు లయ్యా? పొరుగింటివాడు పాడిగేదె అంటే ఇంటివాడు గొడ్డుగేదె అన్నట్లు!'

'దేవళమున అర్చన తిన్నగా జరగని మొదల ఊరివారే పూజారికిచెప్పి తిన్నగా జరిపింతురు. ఉత్సవములు ఊరేగింపులు వారే జరిపించుకొనుటలేదా? ఉన్నది ఊదివేయుటకా ట్రస్టీలును గ్రస్టీలును?' అని మల్లికార్జును డనెను.

'మీ అందరిదియు ఒకటే కూత యేమయ్యా? ఏవాడ చిలుక ఆవాడ పలుకు.'

'పెద్ద రాబడి గల దేవళములకు సర్కారువారి అద్దారీ ఉండిన ఉండవచ్చు'అని చలమయ్య అనెను.

'ధర్మాదాయముల నన్నిటిని ఒక మేరలోనికి తెచ్చుటకు ఈ ఎండోమెంట్సు బోర్డు ఏర్పడెను. దానికి చిన్న పెద్దలు లేవు. దాని కీలపల్లిలో ఈశ్వరాలయమును, తిరుపతిలో వెంకటేశ్వరాలయము నొకటే. దానికిని ట్రస్టీ లున్నారు, దీనికిని ఉందురు. అది లా.'

'ఏమి లా అండీ? తిరుపతికి లక్షల కొలది రాబడి. ఈలపల్లి మీ కంట్రిబ్యూషన్‌తో నఫా. ఈ యూరి జనాభా రెండువేల పైచిలుకు. ఇందులో రెండు పార్టీలు. ఈ స్థితిలో తమరు ట్రస్టీల నేర్పాటు చేసినచో ఇక చెప్పవలెనా సౌభాగ్యము?' అని మల్లికార్జును డనెను.

'పార్టీ లున్నపుడే మజా. ఆ పార్టీలో కొందరను, ఈ పార్టీలో కొందరను దేవళము లోనికి పిలిపింపుడు.'

మోతాదు గ్రామములోనికి వెళ్లెను. కొలది సేపటిలోనే యిరువాగుల వారును ఒక నూరుమంది దేవళమున జేరిరి. ఇన్‌స్పెక్టరుగారి రాకకు కారణ మందరకు నెరుకపడెను.

రెండు పక్షములవారును కరణమును ట్రస్టీగా నెన్నుకొనిరి. అంతట ఇన్‌స్పెక్టరు

లేచి దేవళములను అర్చకులను ట్రస్టీలను పంచాయతీలను ధర్మాదాయములను గూర్చి ఒక చిన్న యుపన్యాస మిచ్చెను.

ఆ దేవాలయముమీదను, ఆ యర్చకునిమీదను, ఆ ధర్మాదాయముమీదను తమలో ప్రతివానికిని హక్కు కలదని ఆ సభలోనివారి కందరకును ఒక కొత్త స్వాతంత్ర్య ముద్బుద్ధమాయెను. తమ కింతకంటె భారమగు నొక విధి యున్నదని వారి కెవరికిని తోపలేదు.

3

కరణముగారి మాన్యమున నొక ఏడాది తిన్నగనే గడచిపోయెను. మరునటి యేడు గూడ మునసబుగారి మాన్యమున ప్రశాంతముగనే గడవవచ్చుచుండెను. అట్టి సమయమున మల్లయ్యకును, అతని పొరుగున ఆసాము లిరువురకును పశువుల 'పాక' గోడకాలు గూర్చి ఒక చిన్న తగవు వచ్చెను. ఆ తగ విది :

నమశ్శివాయపసులపాకగోడ మురికి వానలవలన పడిపోయెను. వెంటనే కొత్త గోడ పెట్టినయెడల నిలువజాలదని మల్లయ్య దాని నటులనే ఉంచెను. అతడు తండ్రి సంగతిసందర్భములు కనుగొనుటకు సుదూరము వెళ్లినతరుణమున ప్రక్క ఆసాము లిరువురును ఆగోడ తమ భాగములోనికి వచ్చునటులు చిళ్లకంప తెచ్చి పాతిపెట్టిరి. మల్లయ్య మాహూరినుండి తిరిగి వచ్చి చూచునరి కాచిళ్లకంప చిళ్లలుపెట్టి పవనవలాడుచు పెరుగుచుండెను. ఈ కంటకములను శోధించుచో తనచేతులకే కాక తన ఆస్తికిని కంటకములు గ్రుచ్చుకొనగల వని పారజూచి మల్లయ్య కరణముమునసబులకు విన్నవించుకొన నేగెను.

ప్రక్క ఆసాములకు అది తెలిసి తమతమ వాదములను తెలుపుటకు రచ్చసావడి కేగిరి.

కరణము మునసబులు వచ్చి చూచి మల్లయ్య పక్షముననే తీరుపుచెప్పిరి. తగవు చూడవచ్చిన గ్రామస్థులు — 'ఇంకను ఊరక చూచెద వేమయ్యా? పీకు, చిళ్లకంప పీకు. నీ వొకటి పీకుటయే తరవాయి. ఇది నీ నట్టిల్లు' అని మల్లయ్యకు మెల్లగా చెప్పిరి. అది విని మల్లయ్య చేయి చేసికొనెను. పిదప వేయి చేతులు పడెను. ఆ రంగమును జూడలేక ప్రక్క ఆసాము లిద్దరును అట నుండి తప్పుకొనిరి.

అది జరిగిన కొన్ని దినములకు....— 'ట్రస్టీయును అర్చకులును కలిసి దేవద్రవ్యమును అపహరించుచున్నా' రని బోర్డువారికి కొన్ని విన్నపములు చేరెను. ఆ విన్నపము లాలించి అసిస్టెంట్ కమిషనరుగారు వీరాచారిగారిని, వెంకునాయుడుగారిని, సారథి జియ్యర్ గారిని ట్రస్టీలగా నియమించెను.

ఇది జరిగిన కొన్నాళ్లతరువాత వీరాచారి జిల్లాకోర్టువారి కొక విన్నపమిటులు చేసికొనెను:—

'ఈలపల్లి మల్లేశ్వరస్వామివారి దేవాలయపు ట్రస్టీలు కొలువు తీరి నన్ను మేనేజింగ్ ట్రస్టీగా ఎన్నుకొనిరిగావున హిందూ రెలిజియస్ ఎండోమెంట్స్ ఆక్టు ౭౮ వ సెక్షన్ చొప్పున సదరు మల్లేశ్వరుని మాన్యములను అన్నిటిని దేవాలయముతో సహా నాకు పొజిషన్ చేయగోరుచున్నాను.'

ఈ విన్నపము కోర్టువారి పరిశీలనములో నుండగా పంటకాలమున వీరాచారి మరియొక విన్నప మిటులు చేసెను:—

'పంటకోయు తరుణము సమీపించుచున్నది. ఈ దేవుని మాన్యముల కొక రిసీవరు నేర్పాటుచేసి యీ పంటమీద వచ్చు ఆయమును కోర్టులో నిలువ ఉంచగోరుచున్నాను. ప్రతివాదులు బలవంతులు. వారికి లోగడ ట్రస్టీలుగా వ్యవహరించిన కరణము మునసబుల అండ కలదు. ఈ బలముతో వారు పంటనంతయు నపహరింపగలరు. కావున వెంటనే పోలీసుమస్తుతు ఇప్పించగోరుచున్నాను.'

వీరాచారి యీ రెండవవిన్నపము ప్రకారము రిసీవరు విచ్చేసెను. పోలీసు బందోబస్తుతో పంట వేలమువేసి వచ్చిన సొమ్మును కోర్టు కప్పజెప్పెను.

ఇది జరిగిన కొలదికాలమునకు కోర్టువారు వీరాచారి మొదటివిన్నపము నాలించి యిటులు తీరుపు వ్రాసిరి:—

'ఈ దేవమాన్యము లన్నియు మల్లేశ్వరస్వామివారివే యని శ్రీ వీరాచారిగారు ఎండోమెంట్సు బోర్డువారి ప్రమాణపత్రమును జూపి సదరు దేవమాన్యములను దేవాదాయమును దేవాలయమును స్వాధీనపరచుకొనవచ్చును.'

కోర్టువారి యీతీరుపు చూచినవెంటనే వీరాచారి ఎండోమెంట్సు బోర్డువారి ఉల్లాకు చూపి కోర్టులో నిలువయున్న ధనమును తన నిలువడబ్బును తీసికొనినటులు తీసికొనెను. మాన్యములను దేవాలయమును స్వాధీనపరచుకొనెను.

'చిళ్లకంప పీకినటులు కాదు. ఇపుడు దాని సంగతి తెలిసివచ్చునులే' అని మల్లయ్య హంసాయి వెంకునాయు డనెను.

'పిల్లకాకి కేమి తెలుసురా ఉండేలు దెబ్బ' అని రెండవ హంసాయి వీరాచారి యనెను.

౪

నమశ్శివాయ ఎచట నుండెనో ఎవరికి తెలియదు. వీలయినపు డెల్ల మల్లయ్య అతని యునికిని గురించి పెద్ద పెద్ద శివక్షేత్రములన్నియు గాలించి వచ్చుచునేయుండెను. విఫలుడై మల్లయ్య యింటికి జేరిన తరువాత మామగారిని వెతకి తెచ్చుటకు లింగయ్య దేశము లన్నియు తిరిగి వృథాగా వచ్చుచుండెను. ఇటు లీయిరువురకును అనుకొనకుండగా దేవదర్శనము చేయించి చేయించి ఒకానొకనాడు నమశ్శివాయ ఏడనుండియో ఊడిపడెను. పార్వతి ఆ నాడు మరల పెండ్లికూతురై సిగ్గుతో భర్తకు పరిచర్యచేసెను. మల్లయ్య తండ్రిపాదములు కడిగి తడియొత్తెను. అల్లు గూతుండ్రును పరుగులెత్తుచు వచ్చి సాష్టాంగప్రణామము చేసి దవుదవుల గూరుచుండిరి.

ఏయే క్షేత్రములం దేయే మహాత్ములు చెప్పనో యని గ్రామవృద్ధులు పలువురతనికడకు వచ్చి కూరుచుండిరి. వారికంటె ముందతనికడ చదివికొనినవారు పలువురు బిలబిల మూగిరి.

'ఊరి మాశ్వేకాని మల్లయ్య మార్పు లేదు' అనినటులు నమశ్శివాయ మాటలాడక చూపుమ వ్రేల మల్లేశ్వరుని జూపుచు కూరుచుండెను.

అతడు కొన్నాళ్లనుండియు మౌనవ్రతములో నుండెను. అది ఎవరికిని దెలియదు. నమ్మశివాయకు పిచ్చియేకాక మూగతనము గూడ వచ్చెనని అందరు ననుకొని దుఃఖించుచు బోయిరి.

తాము తినుటకుగాని, దేవునకు బెట్టుటకుగాని యింట గింజలు లేవు.

'గుడిమణితము చేయరా దనియా మల్లయా మేము నీ కిచ్చిన మా పొలము లాగుకొంటివి ?' అని మల్లయలింగయలు మల్లయముందు గూర్చుండి ఆలోచించి ఆలోచించి ఎడ్లనమ్మి అప్పుసొప్పులు తీర్చి మిగిలిన కొలది పైకము పెట్టి గింజలు కొనిరి.

గ్రామములో రైతు లందరును పొలములలో మెరకలు తీసి ముంగిళ్లవలె సమపరచుచుండిరి. తమ కింతకు పదిరెట్లు పంటకుప్ప లీయవలయు ననునటులుగా ఎరువు కుప్పలు కుప్పలుగా బోయుచుండిరి. దప్పికి నోరు విప్పినచందముగా భూమి బల్లునపగిలి బీటికలు విచ్చెను. గొడ్లకాపరులు గబగబ పరువిడుచు ఆ బీటలలో దిగబడి అనూరు లగుచుండిరి. పాడి పసరములు తక్క మిగులు పసరము లన్నియు చేలలోనే నిలిచి తాము తినిన పచ్చలకుబదులుగా నీలము లొసగుచుండెను.

వీరాచారి చిన్ననాటినుండియు కోర్టుపక్షి. అతడు వ్యాజ్యములు కొనుచు అమ్ముచు బేరములు చేసిచేసి దివాలాలు తీసితీసి లా యంతయు తెలిసికొనెను. అతనికి సెంటుపొలము లేదు. అతడు సేద్యమునకు పుట్టుగ్రుడ్డి. ఎద్దు లేదు. తాడు లేదు. ఇంట విస్తరియు, నీరు తక్క మరి యేమియు లేదు. ఇట్టి స్థితిలో కోర్టువారి దయవలన ఈ యిరువ దెకరముల దేవమాన్యమును తన యాజమాన్యమునకు వచ్చెను. మిడిసిపడి సేద్యము చేసెనా మిగులునది విత్తనములకేని సరిపోదు. మల్లయ్య తనచేతిలో బడినను తన యాజమాన్యమున కాయు వెంతో తనకు తెలియదు. ఇది యంతయు సాంగోపాంగముగా నాలోచించి వీరాచారి లోపాయకారిగా దేవమాన్యములను వెంకునాయుడుకును, [illegible]గ్గి జియ్యరుకును కౌలు కిచ్చెను.

ఏరువాక పున్నమ దాపురించెను. అందరును నారిలు పోసి పెంచుకొనుచుండిరి. మల్లయ్యకును లింగయ్యకును ఏమిచేయను పాలుపోలేదు. గ్రామము విడనాడి మరియొక గ్రామము చేరుటకా ధైర్యము చాలదు. గ్రామములోనే యున్నచో దేవుని నైవేద్య దీపారాధనలకును, తమ తిండితిప్పలకును ఆధారము లేదు. మల్లయ్య మ్రోల ఎంత మొత్తుకొన్నను అత డులుకడు, పలుకడు.

వా రిరువురును ఆలోచించుకొని ఒకదారికి వచ్చిరి. ఆరు మాడయినను గ్రామము విడనాడరాదు. మల్లయ్యను మరవరాదు. వ్యాజ్య మాడరాదు. ఈ యభిసంధితో మల్లయ్య కరణముగారి యింటికిని, లింగయ్య మునసబుగారి యింటికిని వెళ్లిరి. కరణము ఇంటలేడు. మునసబుగారును ఇంట లేరు. వా రిరువురును రచ్చసావడిలో నుండిరి. మల్లయలింగయలు రచ్చసావడికే పోయిరి.

'ఇటు ఇటు' అని కరణము మునసబు లిరువురును ఆ యిరువుర నాహ్వానించిరి. మల్లయలింగయలు వారి యిరువురికడ చేతులు కట్టుకొని నిలువబడి 'మే మిరువుర

మును మీ యిరువురకడ పాలేళ్లుగా ఉండ దలచి వచ్చితిమి' అని ఏకగ్రీవముగా మనవి చేసిరి.

కరణము మునసబు లిరువురును తెల్ల బోయిరి. మరునిమిషముననే యథాప్రకార మునకు వచ్చి—'మాకు పాలేళ్లు లోగడనే కుదిరిరి' అని కరణ మనెను. మునసబు కర ణముమనస్సు పసికట్టి చిరునవ్వు నవ్వెను.

'మేమొక బస్తా తక్కువకే ఉందుము' అని లింగయ్య అనెను.

'రెండు తక్కువ ఐనను ఉందుము' అని మల్లయ్య అనెను.

'రేపు మాయింటికి రండు, ఆలోచిం తము' అని కరణ మనెను.

గ్రామము ప్రదక్షిణించుచున్న నమ శ్శివాయచెవులలో ఈ మాటలు గంట కొట్టినటులు వినబడెను.

౫

కరణము మునసబు లిరువురును అడం గులు బొడంగులు తీసి చూచి యిటు లొక కాకితము వ్రాసిరి:—

'నమశ్శివాయగారు ఈలపల్లిలో వేంచేసి యున్న శ్రీ మల్లేశ్వరుల వారికి వారసుగా ఉన్న అర్చకులు. వీరి తాతముత్తాత లంద రదియు ఈలపల్లియే నివాసము. వీరి వంశ కర్తలే ఈ యాలయము పుట్టిననాటి నుండియు నేటివరకును విడువక అర్చన చేసికొనుచు వచ్చుచున్నారు.

'ఇచట వీరికి పొలము పుట్ట ఉన్నది. 'ఈ యాలయము సుమారు నూరేండ్ల నాటిది. శివభక్తులును మంత్రిశేఖరులును అగు ఈలపల్లి వియ్యన్న మంత్రిగారు దీనిని కట్టించిరి. వీరు జమీందారుకడ తమకు గల పలుకుబడి నుపయోగించి నిత్య నైవేద్య దీపారాధనములను చేయుకొరకు అర్చకు నకు గల పొలములమీద శిస్తును మాపు చేయించిరి. ఆ శిస్తు నూటరెండు రూపా యలు.

'ఇవి దరిమిలా యీనాము లని జమీం దారీ లెక్కలలో గలదు. ప్రతిపొలమునకును శేరీ శిస్తు లెక్కయు దాని మాఫీయు ఈ లెక్కలలో నున్నది. ఈ యాలయముగాని యీ యీనాములుగాని యీనాం కమిష నర్ వారి జూరిస్‌డిక్షన్ కిందికి రాలేదు. ఈ పొలములగురించి యీనాంస్టేట్‌మెంట్ లేదు. ఈనాముల ఫెయిర్ రిజిస్టర్లో వీని పత్తాలేదు.

'కాబట్టి ఎండోమెంట్సు బోర్డువారి కధికారము లేదు. ఒకవేళ అధికార మున్న యెడల అది నూటరెండు రూపాయల శిస్తు మీదనే.'

మల్లయలింగయలు వచ్చి యీ కాగి తము చూచిరి. దీనిలోని ముఖ్య విషయ ములు మల్లయకును తెలియును. మల్లయ్య తాత మల్లయ్య యీ విషయములు నమశ్శి వాయకు అతని యిరువదవయేట చెప్పెను. నమశ్శివాయ తనకు తన యిరువదవ యేట చెప్పెను.

'ఏమి సెలవు?' అని లింగయ్య తమ కమత ముందుటను గూర్చి అడిగెను.

'మీరు ట్రస్టీలమీద దావా దాఖలు చేయుడు. ధనము లేనిచో మేము పెట్టుబడి పెట్టెదము. దానిని మెల్లగా తీర్చుకొనవచ్చును. పొలములకు బోయి వారు దున్నుచున్న నాగళ్లను విప్పివేయుడు. మీరు మీ పొలమునంతయు మీ స్వాధీనములోనికి తెచ్చుకొనుడు. మీరు నాగళ్లు కట్టి దున్నుడు. ఊడ్పిడుడు.' అని కరణము మునసబు లేకకంఠముగా అనిరి.

'మా నాగళ్లను వా రూడదీయుచో?' అని మల్లయ్య అనెను.

'కొంత మందిని కూర్చుకొని దున్నింపుడు.' అని కరణ మనెను.

'దొమ్మి జరుగుచో?'

'నిర్వహింపవలెను'

'ఇంత నైనను దావా ఓడుచో?'

'ఓడదు ఓడదు. సరి యగు ఆధారము లేనిచో మఠములకుగాని, దేవాలయములకుగాని పూర్వమునుండియు వచ్చుచున్న ఏర్పాటులనుగాని, హక్కులనుగాని, మరియాదలనుగాని, వచ్చుబడులనుగాని, మామూళ్లనుగాని హిందూ ధర్మాదాయపుచట్టమునుబట్టి తోసివేయరాదు' అని ౭౯ వ సెక్షన్‌లో విస్పష్టముగా వ్రాసియున్నది. ఈ యాలయము పుట్టినప్పటినుండియు మీకు పన్ను మాఫీ చేయబడినది. ఆ పన్నుమాఫీకి మింజుమలె మీరు అర్చనచేయుచుంటిరి. ఈరీతిగా మీకు కాగితపుబల మున్నది. అంగబల మున్నది. అర్థబల మున్నది.' అని యిటులు కరణము చెప్పుచుండగా ఆ పక్షమువారిలో నొకడును, ఈ పక్షమువారిలో నొకడునుగా ఉభయపక్షములలో నున్న పెంకెతలకాయ లన్నియు పోగుపడెను.

మల్లయ్య యిటు లనెను:—'యుద్ధమును వ్యాజ్యమును ఒకటి. ఈ రెంటను జయాపజయములు తెలియరావు. జర్మనీ జయించు నని అంద రనిరి. అదియే ఓడెను. అటులు మే మోడుదుమేని మా ఆస్తియంతయు ఋణములో వీసపాలుకును రాదు. అటులు ఋణమున పడిపోవుటకంటె మీ కొడ లమ్ముకొని కాలము వేలుపును కొలుచుచు మే మింత తిన బడయగలుగుట మేలుకదా.'

'కరణమువారు కావలసినంత ఉసియాయగా నీ కెందులకయ్యా యీ అనుమానము?' అని ఒక డనెను.

'మాదిగవాని మాట విని మాలవాడు మల్ల చిప్ప పగుల గొట్టుకొన్న సామెతగా చెడిపోకు' అని యింకొక డనెను.

ఈ మాటల కెదిరిపక్షమువారి కను లెఱ్ఱబడెను.

'రేపు రండయ్యా మాటాడుకొందము' అని కరణము పలుకగనే మల్లయలింగయలు సెలవు తీసికొనిరి.

'పూజారి వద్దు మొఱ్ఱో అనుచుండగా కరణాని కెందుకురా అదిరిపాటు?' అని సారథిజియ్యరు లేచెను. కరణముగారి మోతాదు 'వారును వారును ఏదోమాటలాడుకొనుచుండగా సాతాని జియ్యరు కెందుకురా ఉలికిపాటు?' అని లేచెను. అంతట అందరకును రోసములు పెరిగెను. ఆకాశమున కఱ్ఱలు లేచెను. కఱ్ఱలును బుఱ్ఱలును కసకసలాడునంతలో 'దారి. దారి' అని నవ
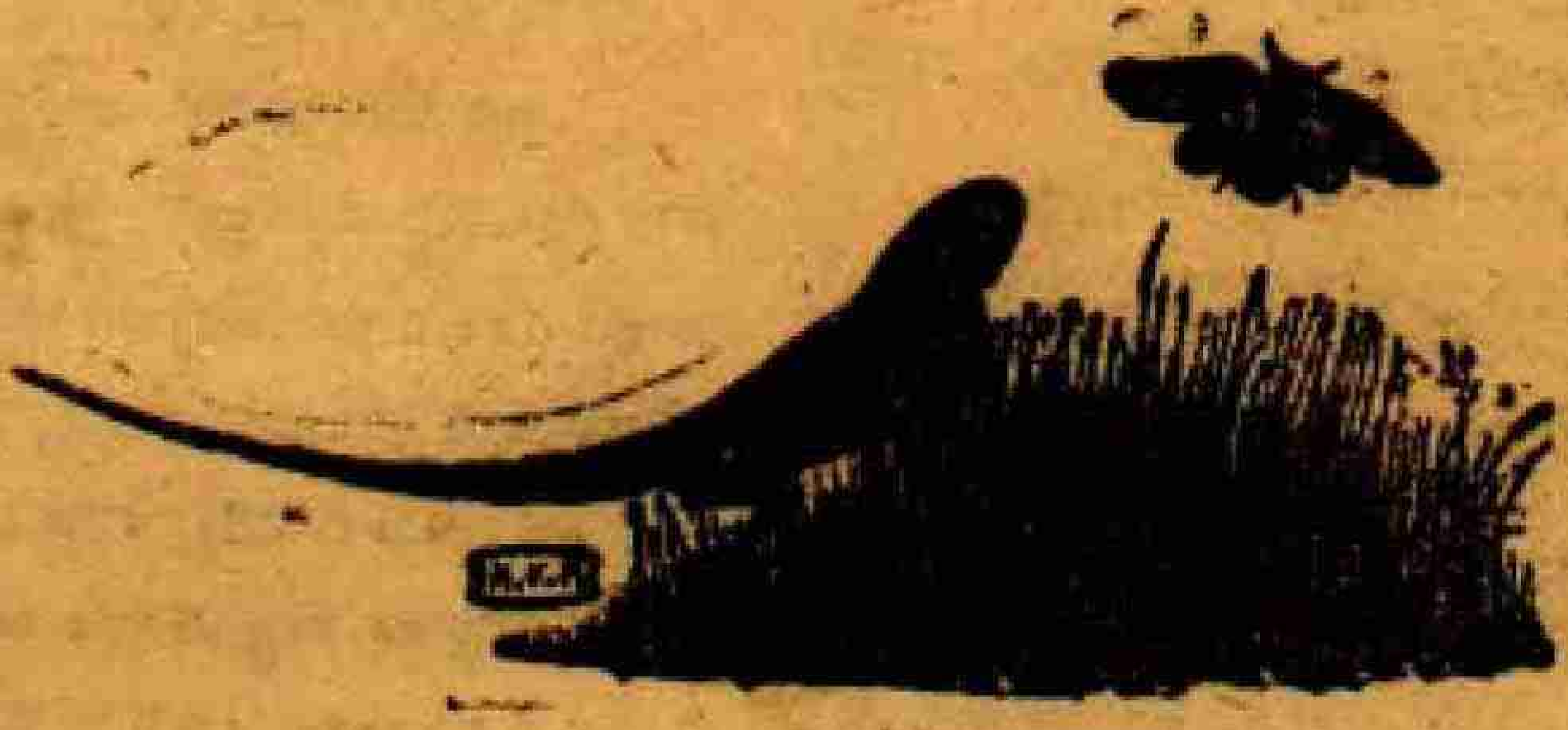
శ్శివాయ మేఘ గంభీరధ్వని అందరకును వినవచ్చెను. చిరపరిచితమైన ఆ నూతన ధ్వని నందరు నాదరించి పాయదొలగి కఱ్ఱలు వాల్చి ఆశ్చర్యముగా జూచిరి. నమశ్శివాయ డాచేతిని, వలపల చేతిని ఎత్తి ఎక్కడివారి నక్కడ కూరుచుండజేసి సూటిగా కరణము మునసబుల ముంగలికి వెళ్లి—'అయ్యా, లోకుల వంకరను మీ రెటులు దిద్దగలరు? మల్లయ్యయే తనమీది చంద్రవంకను దిద్దుకొనలేకపోయెనే! ఇంత మంది అన్నపూర్ణలుండగా మల్లయ్య కుపవాస ముండడు.' అని తన వెనుక వచ్చిన అల్లుగొడుకులను జూచి—'నాయనా, మీ పాత్రయు అక్షయ మగుగాక. మీరు నావలెనే జోలెలు గొని ప్రక్కయూళ్లకు పోయి భిక్ష గొనివత్తురుగాక' అని తనమీది ఉత్తరీయమును రెండుగా చించి యిరువురిమీదను బడవయిచి రెండడుగులు ముందులకు నడచి ముంగిలి లోనికి జని 'భవతి భిక్షాం దేహి' అని జోలె పట్టెను.